

VIGRED * VESTNIK * PROSVETNI ODER

ŠT. 5.

LJUBLJANA, MAJ 1944.

LETO XXIII.

Marijina božja pota*

V. Z.

Številna Marijina božja pota po Sloveniji nam pričajo o globoki veri in veliki ljubezni, ki jo goji naš narod do Marije. Prav te cerkve so vidne priče in vidna znamenja, kam so se zatekali naši predniki in kje so iskali pomoči v duševnih in telesnih težavah. Te težave so bile podobne, kakršne doživljamo v današnjih časih. Mnoge izmed teh cerkva so sezidali v dnevih obiskanja, ko je divjala vojna vihra preko naše zemlje; mnoge so nastale takrat, ko je vihrela kuga svojo smrtonosno koso nad našimi vasi; največ teh cerkva pa nas spominja na čase, ko so Turki vpadali na našo zemljo, torej na dobo, o kateri poje pesnik:

Grmade po gorah goré,
v nebo njih plamen šviga...

Zato je prav primerno, da v dneh duševne in telesne stiske vsaj v duhu poromamo in obiščemo Marijina božja pota na naši zemlji.

Na Gorenjskem leži pod planinami prijetna vas **Brezje**. Lepa lega ob vznožju Karavank, s pogledom na Triglav, Stol ter Begunjščico, vabi romarja, da pospeši svoje korake, potem ko je prišel čez savski most ter se dvignil skozi senčnati gozd na planoto, kjer zagleda romarsko cerkev. Pogled na cerkev napravi na romarja kaj prijeten vtis. Z veličastnega zvonika blagoglasno doni zvonjenje, mična kupola se dviga nad milostno kapelo, nad pročeljem pa žari napis »Ave Marija«. Ko prestopimo prag, nas prevzame lepota hiše božje.

* To predavanje je opremljeno s 40 skioptičnimi slikami, ki se dobe pri Prosvetni zvezi v Ljubljani.

Čez mozaično sliko sv. Vida v glavnem oltarju se razliva sončna svetloba. Pod njim je oltar iz snežno belega marmorja. Izdelan je tako lepo, da ga mora občudovati tudi največji umetnik. Na stranskih oltarjih nas pozdravljajo slike sv. Antona Padovanskega (delo slikarja Groharja) in podoba Srca Jezusovega (Vavpotičeva slika). Približamo se milostni kapelici Matere božje, kjer kleči cela truma romarjev, ki živo upirajo svoje oči v podobo čudodelne Matere božje. Svoji nebeški Materi odkrivajo svoje dušne in telesne potrebe in težave, prosijo milosti zase in za svoje drage.

Kjer stoji sedaj to lepo Marijino svetišče, je nekoč stala mala cerkvica, posvečena sv. Vidu kot podružnica Mošenjske župnije. L. 1800. je dal župnik Ažbe sezidati malo kapelico, posvečeno Mariji Pomagaj. Spominski dan te milostne podobe je bil na praznik 24. maja. Ko je divjala francoska vojna v naši deželi in ko je donela iz stoterih romarskih sre pesem:

Vse ljudstvo ječi,
Marija pomogaj nam ti!

je Leopold Layer v ječi naslikal čudodelno podobo. Francozi so ga namreč obsodili na smrt, ker je ponarejal denar. V tej stiski je obljubil Mariji na Brezjah, da bo napravil novo podobo, ako ga reši iz ječe. Bil je rešen, zato je ostal zvest obljubi in prinesel to podobo l. 1814. na Brezje. Marija se nam predstavi kot usmiljena Mati, ki razume težave svojih otrok in kot ljubezniva pomočnica, ki ne more odreči nobene prošnje vsem, ki se k njej zatekajo. Ni

čuda, da jo je naš narod vzljubil, tako da jo je izvolil za Kraljico Slovencev in ji zložil pesem:

Lepa si, lepa si, Roža Marija,
Tebe časti vsa nebeška družina...

Pred to podobo se je zgodilo že mnogo čudežev. Zato je razumljivo, da je postajalo število romarjev od leta do leta večje, in da je mala cerkev bila premajhna. L. 1898. je ljubljanski škof Missija položil temeljni kamen za novo, sedanjo cerkev, ki je bila dovršena šele l. 1900. Malo prej so poleg cerkve začeli zidati frančiškanski samostan, kamor so naselili oo. frančiškane. Ti sedaj skrbijo za dušni blagor mnogoštevilnih romarjev, ki prihajajo na največjo in najbolj priljubljeno slovensko božjo pot. Velika slovesnost se je vršila l. 1907, ko so kronali Marijino podobo z dragoceno krono. Tod se je vršil vse-slovenski shod mož in fantov, bojevnikov zadnje svetovne vojne. Ob Evharističnem kongresu pa je Marija z Brezije poromala v Ljubljano, kjer je bila priča najbolj ganljivemu prizoru, odkar obstoja naš narod. Tedaj je bilo namreč na istem kraju in ob istem času obhajanih 26.000 otrok, ki so odprli svoje cvetove Evharističnemu Jezusu. Ganljiv trenutek je bil tudi, ko je 40.000 mož in fantov pred to podobo na ljubljanskem štadijonu izpovedalo svojo vero, upanje in ljubezen Kraljici Slovencev.

Marija na Blejskem otoku. V pesmi »Krst pri Savici« opeva pesnik Prešeren hram poganske boginje Žive na Blejskem otoku. Kakor hitro pa so se Slovenci pokristjanili, si je Marija izbrala Otok bleški kot kraj, kjer hoče nuditi vernim Slovincem svojo pomoč. Gotovo je, da je bila že l. 1238. na otoku cerkev, kjer je stalno prebival duhovnik. Sedanja cerkev je bila zgrajena v sedemnajstem stoletju. Ko je francoska vojska divjala po Gorenjskem, so Francozi naložili tudi cerkvam velikanske davke. Tako bi morala otoška cerkev dati v vojne namene vso zlatnino in srebrenino. Ko so prišli davkarji iskat te dragocene zaklade, so jih odgnale junaške blejske žene in dekleta, ki so se zbrale na Otoku. Francozi so tedaj za-

pustili deželo, Marija na Otoku pa je obdržala dragocenosti, katere so ji darovali verniki. Čudežno je ozdravila gluho gospo iz Celovca, neko vdovo iz Karlovca in nekega dečka na Mlinem, ki je padel v vodo. Posebno zanimiv pa tudi zelo opevan je tako imenovani zvon želja, ki visi v malem stolpu nad cerkvijo. Posvetil ga je baje sam papež Klemen VII. in ga poslal na Blejski otok, da vžiga srca k pobožni molitvi in tudi spremlja pobožne želje pred Marijin prestol. Romarska cerkev na Otoku in junaške Blejke naj bodo vsem slovenskim ženam vzgled krščanske srčnosti in odločnosti, kako je treba braniti, kar je božjega. Še danes doni pesmica:

Otoka mila cerkvica,
nebes Kraljica in Gospa,
ljubezni polna usmiljenja,
prisrčno bod' pozdravljena!

Velesovo pri Kranju. V vznožju Kamniških planin je ena najstarejših Marijinih božjih poti na Gorenjskem. V tihi, skriti dolinici stoji lepa stavba s cerkvijo in samostanom. To dolino so nekoč imenovali Marijino dolino. Velesovski graščaki, ki so bivali v srednjem veku v gradu, so našli na hrastu v gozdu Marijino podobo. Tamkaj so leta 1238. pozidali Materi božji na čast cerkev s samostanom. Turki, ki so v 15. stoletju rušili številne vasi, domove, gradove in samostane, niso prizanesli tudi velesovskemu samostanu. Tudi Lutrova kriva vera je pregnjala redovnice tega samostana, dokler ga ni cesar Jožef II. 1782 odpravil. Ta romarska cerkev se po pravici prišteva med najlepše cerkve v ljubljanski škofiji. V velikem oltarju je starodavna podoba Marije, vsa okinčana z zlatom in srebrom ter z darovi, katere so donašali verni romarji. Pripoveduje se, da se je hotel polastiti teh darov neki zločinec. V ta namen se je zvečer vtihotapil v cerkev ter začel ropati. Ko je hotel z nakradenim blagom pobegniti skozi okno, ga je zgrabila nevidna moč in se ni mogel več ganiti z mesta. Prešinila ga je groza in strah, da ne more z levico ganiti. Skesal se je svojega greha ter položil naropane dragocenosti nazaj k Mariji. Ko odpre v ranem jutru cerkovnik cer-

kvena vrata, ga je našel kot spokornje-
nega grešnika klečati pred oltarjem.
Sam je izpovedal, kaj se je z njim zgo-
dilo in kako mu je Marija odpustila.

Šmarna gora pri Ljubljani je gotovo
ena najbolj obiskanih izletniških točk v
Sloveniji. Od zgodnje pomladi do pozne
jeseni, ob delavnikih in ob nedeljah mr-
goli Ljubljančanov in okoličanov, ki
venomer nadlegujejo puščavnika sv. An-
tona v kapelici z zvonjenjem in s pro-
šnjami. Že v 14. stoletju je stal na tej
gori grad Marienburg imenovan. Od tod
je dobila tudi gora svoje ime. Že takrat
je stalo tod Marijino svetišče, kamor
so se zatekali verniki zlasti v dobi tur-
ških vpadov. Cerkev je bila okrog in
okrog obzidana z visokim taborskim ob-
zidjem in s strelnimi linami. Na voga-
lih so bili obrambni stolpi, od katerih
je ohranjen le današnji zvonik. Med
ljudstvom je še ohranjena govorica, da
je nekoč, ko so Turki jahali po hribu
navzgor, njihov poveljnik izjavil: »Pre-
den bo ura pol 12, bo moja mula zobala
pšenico z Marijinega oltarja.« To je
bilo na soboto na dan pred sv. Ahacijem.
Junaški branitelji Šmarne gore so Turke
pognali v beg in v znamenje zmage je
zazvonil zvon ob pol 12. V spomin na to
rešitev so postavili verniki nad prelazom
kapelo sv. Sobote, poldan pa še danda-
nes zvone ob pol 12. Današnje cerkev
so pozidali 1720 v obliki okroglega tlo-
risa z mogočno kupolo, katero je po-
slikal Matej Langus iz Kamne gorice.
Slika nam predstavlja razne dogodke iz
Marijinega življenja ter romarsko pro-
cesijo na Šmarni gori. Znani so šmarno-
gorski zvonovi, ki tako veličastno do-
nijo, da se slišijo cele ure daleč na-
okrog.

Med starodavna božjepotna svetišča
nebeške Matere spada tudi **Dobrova pri
Ljubljani**. Že v 10. stoletju so postavili
kapelico na kraju, kjer so pastirji našli
več dni zaporedoma živino, ki je klečala
pred Marijino podobo v leščevju. Že v
12. in 13. stoletju so prihajali semkaj
verniki iz Ljubljane in okolice. V začet-
ku 18. stoletja so zgradili sedanjo cer-
kev, ki je tudi obdana z zidovjem. Ob
cerkvi izvira studenček, nad katerim
stoji Marijin kip, ki je znan pod imenom

»Vir milosti«. Med šmarnimi mašami je
bilo nekdanj tolako romarjev, da so mo-
rali postaviti 12 spovednic zunaj cerkve
v dolbinah, ki jih še dandanes vidimo
v zidovju. Pred cerkvijo je stala manjša
kapelica, v katere stolpu je visel tudi
zvon želja (kakor na Blejskem otoku).
Še dandanes radi prihajajo verniki k
Materi božji na Dobrovi.

Ne samo Gorenjci, tudi Dolenjci so
znani kot vneti častilci Matere božje.
Na najlepši točki sončne Dolenjske, na
lepi razgledni planoti **Zaplaz** so posta-
vili Materi božji na čast novo romar-
sko cerkev. Tod je stala v davnih časih
mala kapela. V Zgodnji Danici l. 1855.
beremo, da se je tukaj dogodil čudovit
dogodek. Neka mati je šla s svojim
otrokom kot romarica na visoki Kum.
Mati je nesla otroka, da bi mu izprosila
zdravja, okrog oltarja, kjer je vladala
najhujša gneča ljudi. V tej gneči se ji
je otrok zadušil. Revica se je vračala z
mrtvim detetom domov. Pot jo je vodila
mimo Zaplaza. Stopila je v čudodelno
kapelo ter položila otroka na oltar pred
Marijo in z živo vero prosila Marijo,
naj zbudi otroka od smrti. Trikrat je
šla po golih kolenih okrog oltarja in
otrok je nenadoma zajokal. Od tega ču-
dovitega dogodka dalje se je število
romarjev večalo in pokazala se je po-
treba po novi cerkvi. Pozidal jo je se-
danji župnik Hinko Povše, posvetil pa
l. 1917. pokojni knezoškof Jeglič.

Ne daleč od Zaplaza se dviguje nad
trgom Mokronogom božjepotna cerkev,
posvečena žalostni Materi božji na gori,
ki se imenuje **Žalostna gora**. Kdaj je
prav za prav nastala ta božja pot, nam
ni znano, dognano pa je, da je tod že
l. 1670. stala romarska cerkev. Takrat
je namreč graščak Janez Kizel poklonil
cerkvi sedanji kip žalostne Matere bož-
je. Vsako leto prihajajo sem številni
romarji od vseh strani Dolenjske in
Bele Krajine ter sosednje Hrvatske in
Spodnje Štajerske. Zanimivo je, da tod
romarji na večer pred praznikom igrajo
vrtec, t. j. neke vrste romarski ples
z lučkami, ki sega pozno nazaj v
srednji vek. Pozneje so prizidali kapelo
sv. Križa s svetimi stopnicami. Nič manj
kakor 28 stopnic s svetinjami je izkle-

sanih iz črnega marmorja, katere romarji kleče obiskujejo.

Trška gora. Trška gora je znana po vsej Dolenjski kot gora, kjer raste najboljša vinska trta. Dviga se ne daleč od Novega mesta nad Sv. Petrom in nad dolino, po kateri se vije Krka. Sedanja Marijina cerkev na Trški gori je bila postavljena l. 1620. Najbrže so jo pozidali stiški menihi, na kar nas spominja grb stiškega samostana na zvoniku. Ko človek prisopiha iz doline med lepimi vinogradi po strmi stezici na vrh, kaj dobro dene senca, ki jo nudijo štiri več sto let stare košate lipe. Številni romarji prihitijo semkaj zlasti o binokostih in na praznik Marijinega Vnebovzeta. Takrat se razvije tudi veličastna romarska procesija, v kateri nosijo tudi čudodelni kip Matere božje. Po končanih cerkvenih slovesnostih se zatečejo romarji v bližnje okrepčevalnice, kjer je doma dobra vinska kapljica, in tedaj zadoni znana pesem:

Sladko je vince
s Trške gorice,
lepo rumeno barvo ima.

Onstran Gorjancev, v deželici polni prelestne lepote, posute s cvetjem, z vinogradi in belimi brezovimi gozdovi, v bližini starodavne Metlike, stoji znamenita božja pot **Tri Fare**. Nekoč je bilo pri Rosalnicah veliko skupno pokopališče, kamor so pokopavali svoje vernike Slovenci, Hrvati in grkokatoliki ali žumberčani. V 16. stoletju so tod ustanovili tri župnije in tako so postavili na nekdanjem pokopališču vsak svojo cerkev Slovenci, Hrvati in grkokatoliki. Takrat je nastalo tudi ime pri Treh farah. Turki so večkrat pridrli na Hrvaško in Slovensko, požigali vasi in mesta ter ropali cerkve. Zato so postavili okrog vseh treh cerkva mogočen zid in spremenili nekdanje pokopališče v trdno zgrajen Tabor. Turki so hoteli vzeti Belokrajncem njih vero in narodnost. Ta doba je bila pač mučeniška, pa tudi junaška doba za ves naš narod. Nad 250 let se je sovražnik zaletaval v naš narod, dokler ni bil končno premagan. Slovenec je ostal gospodar na svoji zemlji in je ohranil tudi svojo vero. Prav ta cerkev nam kaže, kje so iskali

naši predniki ob turških napadih zavetja in pomoči: pri Žalostni Materi božji v cerkvi, kjer stoji kip Marijin. Njeno srce je prebodeno s sedmerimi meči, v naročju pa ji leži mrtvo sinovo truplo. V srednji cerkvi stoji v glavnem oltarju kip »Glej človek«. Jezus razbičan, opljuvan, z vklenjenimi rokami. Prav tako so Turki vklepali roke slovenskim ujetnikom in jih odpeljavali v sužnost. Vidimo, da je Marija bila trpljenje ne samo po kapljicah, temveč iz velikega keliha, saj je bila vtopljena v solzah žalosti. Še dandanes se sliši molitev v tej cerkvi:

Na tronu Mati tu sediš,
v naročju Jezusa držiš;
usliši nas uboge in
reši nas nadloge.

V prijazni Ribniški dolini, na prijetnem griču v vznožju Ravne gore kraljuje Mati božja v lepi cerkvi pri **Novi Štifi**. Mogočne lipe nudijo udobno senco romarjem. Cerkev sestoji iz svetišča in mogočne kupole, kar vzbudi našo pozornost. Na velikem oltarju je Mati božja v nebasa vzeta. Leta 1640. je tod živel pobožen kmet Matija Furlan, kateremu se je prikazala Marija in mu naročila, naj sezida tukaj cerkev njej na čast. Ta zgradba je bila s pomočjo dobrotnikov postavljena 1671. leta. Cerkvi so pozneje prizidali še svete stopnice iz marmorja, na vrhu katerih stoji oltar svetega Križa. Za dušne potrebe romarjev skrbe tukaj oo. frančiškani, ki delujejo za povzdigo te lepe božje poti na Dolenjskem.

Sredi cvetočega vipavskega polja in vinogradov stoji vas **Log pri Vipavi**, kjer je posvečena cerkev Mariji Tolažnici žalostnih. Turki, ki so vdrli tudi v Vipavsko dolino, so požgali in porušili prvotno cerkev. Kip Tolažnice žalostnih pa so prenesli v močno utrjeni tabor. Verniki so v zahvalo, da so bili rešeni turških navalov, pozidali novo svetišče in v procesiji spremenili Marijo zopet na oltar. Ko je druga šiba, t. j. benečanska vojna, zavihrala nad to dolino, so se prebivalci zopet zatekli k Tolažnici žalostnih. Tudi tretja šiba, kuga, ki je pozneje divjala tod, je zapustila žalostne posledice in tudi takrat so se zbirali verni Vipavci v romarski cerkvi v Logu.

Vse te težave so minile, ostal pa je Marijin oltar, kjer še dandanes kraljuje Marija Tolažnica žalostnih. Izredno lep je veliki oltar, ki je ves iz belega marmorja. V to mogočno cerkev so ga postavili hvaležni Vipavci, a na Mali šmarini, ko se vrše tod glavni cerkveni shodi, prihitijo semkaj ne samo prebivalci Vipavske doline, temveč z vsega Krasa, od Postojne do Gorice.

Preko Krasa pridemo do Jadranskega morja pri Reki. Tam se dviga na vrhu pobočja nad Sušakom božja pot **Marija na Trsatu**. Pravijo, da je bila tamkaj pred več stoletji sveta hišica, katero so baje prenesli angeli s Trsata v Loreto. Ne daleč od cerkve stoji še danes močno utrjen grad grofov Frankopanov, ki so bili veliki dobrotniki cerkve na Trsatu. Številne podobe in slike v tej cerkvi pričajo, da se semkaj zatekajo zlasti pomorščaki in ribiči, ki so bili na Marijino priprošnje rešeni iz nevarnosti, katerih je vse polno na vihnem morju. Marija, morska zvezda, čuva vse one, ki se zatekajo k Njej. Najlepši praznik v tej cerkvi pa je bil pred več stoletji, ko so ob navzočnosti 30.000 vernikov na slovesen način kronali čudodelno podobo Matere božje. V velikanskem sprevodu so nesli podobo s Trsata v pristanišče na Reko, kjer so bili zbrani pomorščaki in ribiči iz vsega Kvarnerskega zaliva. Semkaj radi romajo naši Slovenci, da si izprosijo varstva in pomoči.

Nad sončno Gorico se dviga **Sveta gora**, kjer je kraljevala do zadnje svetovne vojne svetogorska Mati božja. Svetovna vojna pa je l. 1915. popolnoma porušila Marijino svetišče. Marijina podoba se je umaknila v Ljubljano, v frančiškansko cerkev. Delila je takrat svojo usodo z usodo tisočernih slovenskih mater, katere je pregnala vojna iz Goriške na Kranjsko. Lahko rečemo, da so v zadnji svetovni vojni obiskovali frančiškansko cerkev vsak dan številni častilci svetogorske Matere božje. Minula je svetovna vojna, utihnili so topovi ob Soči, njeno svetišče pa je bilo na novo pozidano in v slavnostnem, zmagoslavnem sprevodu jo je spremilo 10.000 vernikov iz Gorice na Sveto goro. Tod kraljuje sedaj in se ozira po Kra-

ški planoti, po vinorodnih Brdih na bregove, kjer se vije bistra hči planin, Soča, tja do obrežja Jadranskega morja. Verno ljudstvo biva tukaj, ki pošilja noč in dan vzdihne in pozdrave na Sveto goro. Tu se je v 16. stoletju prikazala Marija neki pastirici ter ji naročila, da ji tod postavijo cerkev. Največ romarjev je bilo takrat, ko so kronali njeno podobo z novo krono. Tedaj se je zbralo nad 100.000 vernikov. V njenem svetišču počivata dva goriška nadškofa, kardinal Messija in knezoškof dr. Sedej, ki sta bila znana kot vneta častilca Matere božje. Oba sta izrazila željo, da se njihov truplo pokoplje pri Materi božji na Sveti gori.

Med Kaninom, Krnom in Razorom se dviga prijazen hrib, ki je daleč naokoli znan pod imenom **Méngore**. Ta kraj si je Marija izbrala že pred 400 leti za svoje bivališče. Na oltarju je kip Matere božje, sedeče na prestolu z Jezuškom na kolenih. Verniki imenujejo to podobo: »Marija na kolencih«. Kadar koli je kdo v stiski, vzkligne: »Bom šel k Mariji na kolencih, ona mi bo pomagala.« Njen sloves sega po vsej Soški dolini, od Gorice do Bovca in Trente. Zadnja svetovna vojna vihra je porušila njeno svetišče. Marijin kip so vojaki odnesli v strelske jarke, po končani vojni pa ga niso mogli več najti. Pred nekaj leti se je dvignilo iz razvalin novo Marijino svetišče, lepše od prejšnjega. Na oltarju se blešči Marijina podoba, ki jo je naslikal Tone Kralj. Na praznik Marijinega imena pride semkaj toliko romarjev, da jih ne more sprejeti niti nova cerkev.

Ena najlepših cerkva na Štajerskem je bazilika naše Lurške Gospe v **Rajhenburgu**. Za 50letnico lurškega prikazovanja so tod položili temeljni kamen in v šestih letih nato že zgradili to veličastno cerkev. Ta božja pot je zaslovela posebno med zadnjo svetovno vojno, ko se je toliko mož in fantov zatekalo v varstvo k Lurški Materi božji. Obvarovani so bili marsikateri smrtni nevarnosti, vrnilo se je domov in se prišli semkaj zahvalit za njeno pomoč. Cerkev ima lepo lego na majhnem gričku. Je to romanska bazilika z

dvema stolpoma. Cerkev je dolga 50 m. Notranjščina je razdeljena po treh ladjah. Stene so okrašene s slikami, ki nam prikazujejo 15 skrivnosti rožnega venca. Nad velikim oltarjem se dviga 2 m visok kip Lurške Matere božje, ki je bil blagoslovljen prav v lurški votlini, z besedami, ki jih je izgovoril lavantinski škof dr. Napotnik: »Zdrava Marija, milosti polna! Izprosi, da bo Tebi posvečena rajhenburška cerkev neusahljiv vir milosti za vse one, ki bodo iskali pri Tebi pomoči in zavetja.« Tako smo dobili Slovenci naš slovenski Lurd, kamor prihajajo sedaj verniki iz lavantinske in ljubljanske škofije.

Ne daleč od Celja v bližini Žalca stoji cerkev Matere božje v **Petrovčah**. Začetek te božje poti sega zopet nazaj v dobo turških napadov. Tod je živel graščak, vnet Marijin častilec. Preden je odšel v boj nad Turke, se je zaobljubil, da bo ostal Mariji zvest do smrti in da se ne bo poročil, če se vrne domov zdrav in živ. Dolgo časa je trajal boj preden so bili Turki premagani. Njegov sosed, tudi graščak, je v tistem boju podlegel ranam, zato ga je prosil, naj skrbi za njegovo edino hčerko, ki je ostala sedaj sirota. Ko se je vrnil domov, je vzel to siroto k sebi in jo vzgajal. Mladenka je rastla in v njegovem srcu se je vnela ljubezen zanj. Šel je v cerkev in prosil Marijo odpuščanja, ker ji je postal nezvest in nevreden njene ljubezni; prosil jo je, da bi smel vzeti nazaj prstan, ki ji ga je pred leti nataknil na roko. Ko je segal po prstanu, je Marija zakrivila kazalec, na katerem je bil prstan, in spoznal je voljo božjo, naj ostane zvest svoji besedi. Kmalu se je oglasil neki graščak in vzel njegovo varovanko v zakon. Tedaj je graščak poklonil vse svoje imetje Materi božji v Petrovčah. Zemski ostanki tega častilca Marijinega še sedaj počivajo v petrovski cerkvi.

Ptujska gora se dviga ob robu prostranega Ptujskega polja na Spodnjem Štajerskem. Tod je cerkev, ki je po mnenju strokovnjakov ena najlepših starih gotških cerkva na Štajerskem. Zgrajena je bila že v začetku 15. stoletja in ima čudovito lepo ohranjeno notranjost, ki jo krasi deset oltarjev. Na velikem

oltarju je velikanska kamnita podoba Matere božje, ki v desnici drži božje Dete, z levico pa razprostira plašč, pod katerim je zbrano mnogo ljudi raznih stanov; prav kakor beremo v molitvi:

»Pod Tvoje varstvo pribežimo o sveta Božja porodnica.«

Tu vidimo izklesane celjske grofe, ogrskega kralja in razne cerkvene in svetne predstavnike. Nasproti Ptujski gori stoji grad Vurberg. Tamkaj je živel grof, ki je imel edino hčerko. Bila pa je slepa. Nekega dne zagleda hči svetlobo in zavpije: »Vidim svetlobo, pojdimo na Ptujsko goro.« Vurberški grof je nato iz hvaležnosti pozidal cerkev. Za turških navalov pa je nastal tod tabor, kamor so se zatekali prebivalci Ptujskega polja. V teh bojih se je izkazala Marija na Ptujski gori kot Mati, ki brani svoje revne otroke. Leto za letom prihajajo številne procesije na Ptujsko goro, kjer iščejo v duševnih in telesnih težavah pomoči in varstva.

Očetje frančiškani so nedavno pozidali v **Mariboru** ogromno cerkev, ki je znana pod imenom bazilika Matere milosti. Tukaj častijo čudodelen kip Matere božje, ki je znan pod imenom Mati milosti. Župnijska kronika beleži več čudežnih uslišanj in spreobrnjenj.

Svete gore so znamenita božja pot, ki se dviga nad reko Sotlo. V številnih procesijah prihajajo romarji Slovenci in Hrvati iz Zagorja po strmi poti na Svete gore. Vrh hriba se dviga veličastno Marijino svetišče. Sredi cerkve stoji čudodelna podoba Matere božje, ki drži Dete v naročju, v roki pa žezlo. Cerkev je bila pozidana še pred turškimi napadi. Poleg glavne cerkve stoje tu še dve manjši kapeli. Ob turških navalih pa je bila tudi ta cerkev spremenjena v tabor in obdana z močnim zidovjem. Tu so iskali varstva in pomoči prebivalci okoliških dolin. Cerkev je zanimiva zaradi tega, ker ima v notranjosti na obeh straneh, od glavnega oltarja do glavnega vhoda, široke kore. Glavni shodi so med šmarnimi mašami.

V bližini Celovca, sredi Gosposvetkega polja stoji veličastna starodavna cerkev, znana pod imenom **Gospa Sveta**. Pravijo, da je to najstarejša in najlepša

cerkev na Koroškem. Praški škof sveti Vojteh je daroval Marijino podobo mestu Rimu. To podobo sta spremljala na poti dva imenitna romarja. Ko sta prišla do mesta Beljaka, bi morala zaviti v smeri proti Trbižu, toda nenadoma so se konji obrnili in zaslišala sta glas, naj ne vozita Marijine podobe v Italijo, temveč na Gosposvetsko polje. Tako je prišel ta kip okoli l. 1000. h Gospe Sveti, kjer še sedaj kraljuje. Marijina podoba je izklesana iz marmorja ter sedi na pozlačenem prestolu. Obraz je ljubezniv, iz oči sije milina, na ušnicah pa igra prijazen nasmeh. Marsikdo je že samo ob pogledu na to podobo odložil težo svojih grehov ter se spokoril. Prav na tem mestu je stala prva krščanska cerkev na Kroškem. Tukaj je umrl v 8. stoletju prvi škof sv. Modest, čigar truplo še sedaj počiva v tej cerkvi. Ko so Turki doživeli pri Dunaju končni poraz, je iz hvaležnosti prišla h Gospe Sveti ogromna procesija iz Celovca in ostale Koroške. S to zmago nad Turki so bile rešene večstoletne nevarnosti vse zahodne pokrajine. V spomin na to zmago, ki si jo je priborila krščanska vojska nad Turki pred Dunajem, so ulili največji zvon na Koroškem, ki tehta 6700 kilogramov in še danes mogočno doni s stolpa pri Gospe Sveti. Semkaj zelo radi poromajo koroški Slovenci ter iščejo pri Gospe Sveti božje pomoči in varstva.

Med vsemi Marijinimi svetišči na slovenskih tleh kakor tudi v vseh Alpah pa slovijo **Svete Višarje**. Saj je to božja pot, ki se dviga 1792 m nad morjem; je torej najvišja božja pot v Evropi. Pastirji, ki so tukaj pasli svoje črede, so nekoč našli ovce, ki so klečale pred brinjevim grmom, v katerem so zagledali leseno podobo Matere božje. Odnegli so jo v Žabnico, v župno cerkev. Toda podoba se je zopet vrnila na svoje mesto. Božja pot se je začela tu že v 14. stoletju. Zadnja svetovna vojna tudi temu svetišču ni prizanesla. Topovski izstrelki so jo zadeli in porušili. Pogorela sta zvonik in cerkev ter več hiš okrog svetišča. V hudi vročini so se stopili celo zvonovi, ki so toliko let oznanjali slavo in čast Matere božje ter spremljali molitve vernikov pred nebe-

ški prestol. Takrat je tudi višarska Mati božja bežala kot begunka v Beljak in Maribor. Po vojni je bila cerkev pozidana in na novo poslikana. Čudodelna podoba pa se je slovesno povrnila na svoj prestol, ki se dviga sredi najvišjih Julijskih alp proti nebu. Tukaj se sedaj zbirajo okrog Marijinega prestola verniki iz Savske, iz Soške in iz Ziljske doline. Nekaj nebeško lepega je večerna procesija z baklami okrog višarskega vrha, ki so jo vpeljali romarji iz Ljubljane v zadnjih 15 letih. Ko že lega mrak po dolinah in ko zaide sonce za Visoke Ture, tedaj se zberejo verniki v cerkvi k pridigi. Po pridigi pa se uredi procesija z romarskim križem na čelu. Verniki se uvrstijo med petjem Marijinih pesmi in čudovito lepo ubranim pritrkavanjem višarskih zvonov v spreved z gorečimi baklami v rokah, kakor bi spleтали ognjeno krono okrog višarskega vrha. Nemo zro strme stene Montaža, Kanina in Treh Lovcev na ta čudoviti prizor. Pozno v noč plapolajo ognji, v cerkvi pa še vedno doni Marijina pesem:

Odprta so sveta nebesa,
odgrnjena zlata zavesa,
prestol se tam sveti žari,
Gospa na prestolu sedi.
Oj mili Slovenci hitite
in zlato ji krono nesite!
Krono Mariji Devici,
svoji nebeški Kraljici!

Tako vidimo na vrhovih naših gričev in visokih gora ljubke bele cerkvice, ki so po besedah pokojnega dr. Kreka »božji pečat slovenske zemlje«. Te cerkvice so očitni dokazi globokega češčenja Slovencev do Matere božje; so to vidni dokazi številnih dobrot in čudovitih uslišanih prošenj, ki so privrele iz globočine srca našega ljudstva takrat, ko so ga trle največje bridkosti ter ga obiskovale najhujše nadloge in težave. Narod naš ni klonil niti za trenutek, temveč je ostal zvest svoji veri in svoji narodnosti in to na priprošnjo Matere božje. To nam pričajo številna božja pota po slovenski zemlji in nam prav v sedanjih dneh kličejo, kje naj iščemo zavetja ter duševne in telesne utehe v teh hudih časih druge svetovne vojne, ko:

»Vse ljudstvo vedi.
Marija, pomagaj nam ti!«

Kakor se zlato preizkuša v ognju, tako se preizkusi bratska ljubezen v nesreči. Taka nesreča je doletela naš narod pred tremi leti, ko je moralo zapustiti 12.500 naših rojakov rodno grudo ter se preseliti v sosednjo hrvatsko državo. Prvo pomoč je nudil našim preseljencom hrvatski Rdeči križ. Mnogi Slovenci, in teh je bilo zopet več tisoč, so si sami poiskali svoj novi dom na ozemlju Nezavisne države Hrvatske.

V tej sili se je zavzel za naše reveže vseučiliški profesor dr. Kronuslav Draganović ter prevzel na sebe veliko breme, da je osnoval poseben odbor za slovenske preseljence. Ta odbor, največkrat pa dr. Draganović sam, je dosegel, da so bili uradniki sprejeti v državno službo, da se je dodelila zemlja 200 slovenskim družinam, da so se začele izplačevati pokojnine upokojencem, da so bili preseljenči sprejeti v občinsko pripadnost one občine, kjer so se naselili, itd. Slovencem so se zagotovile iste pravice, kakor jih uživajo Hrvati. S tem so bila odprta vrata preseljeniškim vprašanjem, zlasti pa je bila s tem odprta pot zaposlitvi in tako zagotovljen lastni kruh.

Odbor so sestavljali že zgoraj imenovani dr. Draganović kot predsednik, Franjo pl. Harazin podpredsednik, Jakob Richter kot tajnik in dr. A. Ogrizek kot blagajnik. Otvoril je lastno pisarno, uredil kartoteko ter koloniziral nad 200 slovenskih preseljenih družin, katerim se sedaj godi najboljše od vseh preseljenec. Odbor je rešil nad 6000 prošenj in sprejemal dnevno do 100 strank. V glavnem so ljudje prosili za denarno pomoč, za obutev in obleko ter namestitev. Razni dobrotniki so poklonili mnogo oblek in obutve, med njimi zlasti veleobrnika Viljem Bizjak in Vekoslav Mervar iz Zagreba. Posebno se je pri tem odlikovalo društvo **Hrvatska žena**, ki je izvedlo dve nabiralni akciji za pomoč preseljencom v blagu in denarju. To žensko društvo je imelo stalno zastopnico v širšem odboru.

Konec leta 1941. so bili sprejeti v državno službo učitelji, profesorji, sodni uradniki, davčni uradniki itd. Rešeno je

bilo vprašanje drž. upokojencev preseljenec, kar je letno obremenilo državno blagajno za 4.000.000 kun.

Kjer so bile naseljene večje skupine naših preseljenec, kot v Sarajevu, Derventi, Osijeku, Djakovu itd., so ustanavljali skupne kuhinje, kjer je država prispevala za te kuhinje nič manj kot 31 milijonov kun. Leta 1942. so te kuhinje prenehale delovati, ker so si preseljenči s svojim zaslužkom služili vsakdanji kruh. Le v Banjaluki posluje še Dom slovenskih preseljenec, kjer živi kakih 50 starih in onemoglih rojakov.

Med preseljenči je bilo tudi 300 slovenskih duhovnikov. Tudi tem je država Hrvatska plačevala prehrano v Požegi in Salezijanskem konviktu v Zagrebu, dokler niso bili nastavljeni po raznih župnijah, kjer pastirujejo še sedaj v veliko zadovoljstvo župljanov in v veselje hrvatskega vladike dr. Alojzija Stepinca, ki je takoj pokazal odprto srce in roke slovenskim duhovnikom in laikom.

Hvale vredno je, da se je odbor ves čas prizadeval ne samo podpirati preseljence, temveč tudi za njih zaposlitev. Kajti, če je s primerno plačo zaposlen le en član družine, odpadeta družina iz bremena države in odbora. Preden so se mogli vsi zaposliti, je bilo potrebno mnogo poizvedb in potovanj. Samo za brezplačno vožnjo je hrvatska država žrtvovala okrog 6.000.000 kun. Veliko naklonjenost pa je državna oblast pokazala tudi z naredbo od 20. oktobra 1941, naj se vsem slovenskim preseljencom dodeli najpotrebnejše pohoštvo in perilo ter da naj se vsem preseljenim obrtnikom in trgovcem dodeli pod enakimi pogoji kot Hrvatom del prostih trgovin in obrtnih delavnic.

Odbor je do konca leta 1943. razdelil med naše rojake 4.008.318 kun, brezobrestnih posojil pa v znesku 225.118 kun. Razposlal je poleg tega še 1500 paketov raznega blaga.

Vsi Slovenci moramo biti iz srca hvaležni odboru, ki še sedaj vneto deluje v Zagrebu, pa tudi hrvatski državi, ki je s polnim razumevanjem otirala bratovske solze slovenskim preseljencom.

Zdaj je maj...

Zdaj je maj. Lučka gori pred Marijino podobo na vašem domačem oltarčku. Otroci ji prinašajo cvetja in molijo pri njej in njene pesmi drobijo ves dan. Mamico vprašujejo, naj jim kaj lepega pove o Mariji, in mamica ve tako lepe reči. Govori jim, kako je Marija Jezusa nosila po sveti zemlji, kako je hodila in ga nosila tudi po naši zemlji, kako so jo srečevali dobri in hudobni ljudje. Kako je pomagala zapuščenim siroticam. Koliko je trpela, ko so ji Sina križali in kako se je veselila, ko jo je Jezus k sebi v nebesa vzel, in še in še. In otroci so tako pridni ta mesec Mariji na ljubo.

Zdaj je maj. Marijini oltarji v cerkvah so zdaj najlepši, po cerkvi se razlega petje in tisti »prosi za nas«. In rožni venec spominja ponižne in zveste Dekle Gospodove, kaj nam je bila v svojem življenju že, v Nazaretu, Betlehemu in na Kalvariji in v nebesih, še preden smo mi bili in jo spoznali.

Zdaj je torej maj, in mi obhajamo Ma-

rijin spomin in se veselimo njenega spomina in ga častimo z molitvami, dobrimi deli in žrtvami. Častimo njen spomin »v občestvo združeni« z njo: njena družina smo, ona je naša in mi smo njeni. Zato naj nas ne loči od nje nobena radost ne bridkost, nobena preizkušnja! Rod bo rodu zapuščal dragoceno in sveto dediščino: samo božjo Mater in ljubezen in zaupanje do nje — —

O Marija, stopi zdaj iz vseh naših cerkva in cerkvic, iz naših kapelic in naših znamenj ob vseh potih, vzemi ročico svojega Sinka in napravi z njo nam vsem majhen križec na čelo, usta in srce. Čez vso našo zemljo pa naredi z njegovo ročico velik križ in blagoslovi nas. O Marija, ostani pri nas, ostani pri nas! Zvesto ti obljudbamo in romanje k tebi...

Zdaj je maj. Prilijmo olja lučki, ki nam v duši gori, ki v naših družinah, v našem narodu gori pred Marijo!

Iz knjige: P. V. Vrtovec D. J.

»Iz tistih dni.«

Komunizem in družina

Kristina Prijatelj — (Nadaljevanje)

Abortusi so bili sprva neomejeni. Zakon z dne 18. novembra 1920 z dopolnilom z dne 3. novembra 1924 je uradno dovolil splav. Koliko življenj je zahtevalo tako dejanje!

Tudi pri nas ni manjkalo propagande za popolno emancipacijo žene. Po mnenju ženskih klicarjev se je najbolj približala temu sovjetska Rusija. Da, ko bi bila na vpogled samo propaganda, a tudi resnica je pričala svoje. Koliko so pretiravali, ko so razglašali, da domače družinsko življenje ženo samo utesnjuje, da ji zavira sile in zmožnosti, ki bi jih lahko bolje izrabila na drugih področjih.

Nikoli ni Cerkev zavirala pot napredka ženi, nikoli ji ni oporekala zmožnosti v kulturnem, gospodarskem ali socialnem pogledu, poudarja pa vedno, da je najvišje

poslanstvo žene materinstvo in vzgoja otrok v družini.

Družina je tista osnovna celica človeške družbe, v kateri se rode otroci, dobe v njej prve nauke o življenju, družbi in narodu. Po družinah se narod dviga ali propada. V nežno otroško dušo vceplja krščanska mati čut vzajemnosti, čut ljubezni do sočloveka, čut dolžnosti do Boga in naroda.

Komunizem pa, ki je postavil ženo v vrsto kolektivnega gospodarstva, ji je odvzel tudi pravice in dolžnosti do vzgoje otrok. Otrok spada v kolektiv, v otroške jasli, kjer naj bo do sedmega leta. S poddržavljenjem otroka pa so odvzeli materi najdražje, so odvzeli otroku največje bogastvo, nenadomestljivo, nesebično, požrtvovalno ljubezen materino. Vse to pa

le v prelepi in mameči luči, da razbremenijo ubogo ženo nepotrebnih ubijajočih skrbi za vsakdanje preživljanje.

Dognano pa je, da ne more nihče nadomestiti ljubezni materine in se pomanjkanje le-te pozna otroku v življenju. Za komunizem pa je važno, da se otrok vzgoji v kolektivu, da postane številka brez lastne volje, kjer mu v kali zatro vsak plemenit duševni podvig, kjer ni nikogar, ki bi mu krotil slabe nagone, kjer je le eno samo pravilo in resnica: biti popoln komunist.

Koliko otrok pa je bilo vrženih na cesto, brez oskrbe in nege! Starši, katere so izgnali ali ustrelili, so zapustili osirotele otroke, ki jih niso marali sprejeti v domove in vzgajališča. Milijoni lačnih in izstradanih otrok so se potikali po cestah. Leninova žena, gospa Krupskaja sama je morala priznati, da je to šiba sistema.

Taka, po komunističnem pojmovanju svobodna žena, pa dela v tovarnah, rudnikih, dà, v vseh poklicih; saj so jo postavili v isto vrsto z možem. Vez zakonske zvestobe je ne veže, čut globlje prave ljubezni ji je izpodbit, saj to ni več ona žena, ki naj izžareva s svojo dobroto in milobo blagodejen vpliv na okolje. To je žena, ki jo je svoboda pahnila na pot prostitucije. Komunistom je pač vseeno, ali je zakon za poizkušnjo, zakon za en dan ali eno uro, dovolj je, da mož zadosti svojim nagonom. Da, pri njih je človek kot žival!

Iz bojazni, da bi se morda celo mož ogrel pri domačem ognjišču, je razumljivo, da družina v krščanskem pojmovanju pri njih ne more imeti obstoja. Kolikokrat se je zgodilo, da je ravno zvesta žena z ljubeznijo in zvestobo ganila trdo in kruto srce brezčutnega moža. Kako lepo nam pripoveduje Rahmanova v »Tovarni novega človeka«, ko se dekle, ki jo je kruti predstojnik posilil v pisarni, žrtvuje, da sprejme z ljubeznijo otroka, ga kljub največjim težkočam ohrani v okrnjenem domu. Prenaša moža suroveža, ki ni nikdar krotil svoje živalske narave, vse dela v upanju, da bo morda tudi zanj napočila ura, ko bo spoznal ono višjo silo, ki ga bo pripeljala na pot duhovnega življenja. Kar bi ne bila dosegla prošnja, ne solze in lepi vzgledi, to je naredilo drobno bitje nedolžnega otroka. Nedolžne čiste oči, ki

so se uprle v zaprtega očeta, šibke ročice, ki so silile v naročje njega, ki mu je dal življenje, so odtalile trdo ledeno skorjo komunista. Odprl se mu je nov svet, svet resnice in ljubezni, tako čiste in iskrene, da je zasovražil svoje delo, delo brezimnega robota v stranki. Kje je čistejša sreča kakor v družini, kje lepše in odkritosrčnejše veselje kakor v družini!? Zdi se mi, da ne ve, kaj je zares lepega na svetu, kdor nima otrok, pa čeprav so s tem združene tudi bridkosti. Telesno ali duhovno materinstvo šele dvigne ženo v ono višino, ki mora vzbuditi do nje čut spoštovanja.

Nikakor ne more uživati spoštovanja ona žena, ki pada iz objema v objem, ki služi v uteho danes nemu, jutri drugemu.

Osendovski opisuje v knjigi »Lenin«, kako se je po ruski revoluciji vdajala divja množica nasladam in se ni sramovala tudi javnih nastopov proti brezmočnim ženam. V vrsti so stali kakor lačna drhal in čakali, da se znesejo nad ubogim dekletom. V srcu mladega fanta se vzbudi gnus, čuti dolžnost, da se postavi v bran za brezmočno ženo in zakriči: »Kdor se predrzne, dotakniti se te žene — temu razbijem glavo! Sramota! Proletariat, ki se bojuje za svobodo, pošiljuje ženo, ki se ne more braniti. Sramujte se, občani!«

Le za trenutek je odrevenela množica in se potuhnila. Potem se je razlegel posmehljiv glas:

»Proletariat ne pozna sramote! To je buržujski predsodek!«

Da, država stoji na nasilju, moči in premoči je rekel Lenin. To se uveljavlja povsod, še posebno kruto pri ženi in družini. Komunizem je moral odstraniti in onemogočiti steber, moral je poteptati žensko čast in poštenje, da lahko širi svoj nauk.

Z odstranitvijo nerazdružljivega zakona je ponižal ženo na stopnjo brezpravne sužnje. Dovoljeno ji je še roditi, seveda, če se temu ne mara izogniti. Kdo je oče, ni važno, saj so vzeli družini pravico do zasebne lastnine, vzeli so ji vse. Žena naj dela v obratih, vse drugo prevzamejo vzgajališča in domovi. Tudi ženo, izmozgano in duševno poteptano, bo sprejel zavod, saj nima moža, ki bi bil dolžan zanj skr-

beti, a tudi moža so oropali miru v domu, ko so uničili družinsko kraljestvo.

Koliko odrešenja in sreče je v tem, lahko mislimo, če primerjamo domače razmere, kako se vsak brani vstopiti v zavod, pa čeprav ga oskrbujejo oni, ki so se odrekli vsem življenjskim užitek iz ljubezni do Boga in bližnjega. Težnja po lastnem domu je v nas tako velika, da se zadovoljimo raje s skromnimi sredstvi, samo da se čutimo samostojne.

Dom je naše svetišče, v katerem se odtegnemo zunanjemu svetu in v medsebojni povezanosti in ljubezni preživimo srečne ure družinske skupnosti. Kar skrivamo pred ljudmi, kar nas tare vse, si zaupata krščanski mož in žena v medsebojni ljubezni. Otroci potožijo staršem težave, ki jih tarejo, bratje in sestre si dajejo poguma v težavah, ki se jim stavijo na pot. Z novimi močmi in svežih lic se poda družina lahko zopet na delo.

Medsebojna ljubezen in spoštovanje vezeta družinske člane, da molče o napakah svojih dragih pred radovednim svetom.

Koliko žrtev in samozatajevanja je potreba v družini, ko skušajo člani svoje lastno ugodje žrtvovati v blagor družine. Neizpodbitna je resnica, da je družina najboljše šola za življenje. Iz dobrih družin pridejo dobri državljani, ki se zavedajo ne samo svojih pravic, ampak tudi svojih dolžnosti.

Krščanska družina mora biti **sveta, delavna in socialna**.

Sveta je družina, ko daruje vse svoje delo Bogu, ko se mu izroča v varstvo in prosi blagoslova.

Delavna mora biti družina, ko skuša po svojih močeh dvigniti svojo pridobitno moč, da si z delom preskrbi potrebno življenjsko eksistenco. Delo ji je sveto, delo ji je prijetna dolžnost, ji ni breme in sramota. Socialnost se mora razviti v družini, da vidi v svojem sočloveku brata v Kristusu, ki mu je vsak po svoji vesti dolžan pomagati. Ne se zakleniti vase, ne imeti pred očmi le sebe, tudi za druge je treba storiti, kar je v naših močeh!

(Konec prih.)

Nove brazde

Janez Kmet — (Nadaljevanje)

Kar naenkrat so si bili domači. Razgovori so bili zmeraj glasnejši. Tolčanec jim je stopil v glave. Tončka je kar žarela, vročina ji je žetela na licih. Cene jo je ujel za roko, pridržala jo je v njegovi. Neprestano sta se srečavala s pogledi. Položil ji je drugo roko okoli ramen, jo pritegnil k sebi in ji nekaj dopovedoval. Nagnila se je nad mizo, zakrila z obema rokama obraz in se hihetala, da ji je porhtaval hrbet.

Julka ni videla ne Tončke ne Cene. Mirko ji je tako prijetno pripovedoval, da bi se nasmejala in navrskala. Potegnili je z robcem preko oči in dvignila kozarec.

»Mirko, pij!«

»Na zdravje, Julka!« V odgovor je lahko zganila s kozarcem in izpila. Nato se je zagledala, kot bi v daljavi iskala nečesa in ni trenila z očmi.

»Oče, saj veš...« Več ni mogla povedati. Besede so se zadušile v grlu. Spogledala sta se in spoznala najskrivnejše misli.

»Kako bi bilo lepo! V mestu se veliko zasluži...«

Tončkin smeh mu je pretrgal besede. Nenadoma se obrne do Cene.

»Na, zaigraj, potlej bom pa jaz.« Porinil mu je kitaro in se dvignil. Julko je rahlo držal za roko. Pomežiknil ji je.

V hipu je pozabila na vse. Brhko se je dvignila. Bila je v modrem krilu; skozi tenko bluzo so se risali trakovi preko ramen. Zavrtela sta se po podu. Mirko ji je zmeraj govoril. Julki se je zdelo, da z vsako besedo raste njena sreča, veselja in upanja je bilo polno njeno srce. Bila sta kakor zamaknjena. Tako sladke so bile njegove obljube. Sanje so ji rastle od hipa do hipa.

»S teboj grem, Mirko, v mesto, da se ga bom vsaj enkrat nagledala. Saj sem že bila, pa... zmeraj se mi zdi lepše in zmeraj me bolj vabi...«

Še tesneje se ga je oprijela. Podoba, ki ji jo je naslikal o mestu, o bogatem in vriskajočem veselju, se ji je predstavila v

tako živih barvah pred oči, da bi trepetala od sreče.

Zadnjikrat je s prstom potegnil Cene po strunah in odložil kitaro. Zaustavila sta stopinje in vsa razgreta sedla za mizo.

»Cene, zdaj pa midva,« je planila pokonci Tončka. Kakor na perutih sta se sukala dolgo, dolgo. Komaj sta se dotikala tal.

Julki je bledica popolnoma zginila iz obraza. Bila je skoraj utrujena. Z robcem si je brisala čelo in se neprestano smejala. Mirku ni zmanjkalo besed. Saj bi se ga nikoli ne naveličala: zmeraj bi ga poslušala. Tako lepo je bilo. Ničesar ni videla, še Tončke ne, ki se je šalila s Cenetom. Kar v lase mu je segla: ti porednež. Zardevala je ob njegovih besedah. Bila je kakor cvet v razkošni pomladi. Neugnana, razposajena, sam smeh in prešernost.

Julka je dražila Mirka, da sta se oba smejala. Približal se je njenemu obrazu; začutila je njegovo toploto. Urno se je odtrgala od njega. Nekaj čudnega ji je zagorelo v očeh. Stala je ponosna in samozavestna, smeh ji je zginil z ustnic; zresnjena in z rdečico na obrazu je strmela skozi okno.

»Ne, tako pa...« Umolknila je. Mirko jo je smehljal gledal. Zdela se mu je lepa. Pridržana užaljenost ji je trepetala na ustnicah.

Rahlo jo je prijel za roko, s katero se je opirala na mizo.

»Pusti me, sem huda,« mu jo je izmaknila. Precej nato pa se je nagnila nadenj in se mu nasmehnila.

»Nič nisem huda! Saj vas poznam! Fantje ste navihanci!« Zapretila mu je in se poredno namuznila.

»Daj še enkrat!«

Cene je zabrenkal. Julka in Mirko sta zaplesala. Julki se je zdelo, da se potaplja v Mirkovih očeh. Zavzdihnila je. Skozi napol priprte trepalnice je videla, da se nagibajo nad njo njegove oči. »Grdoba poredna!« Spustila ga je in ga rahlo udarila po licu.

Sence so padle daleč od hiše, veter se je prebudil in proganjaj šepetajoče liste po zraku; pastirji so ukali na paši; njihovi glasovi so motili mir in tihoto v dolini.

Mirko je vrgel kitaro na ramo; v glavi

se mu je vrtelo. Cene je prijel Tončko za obe roki; kar posloviti se nista mogla. Šal je imel še nič koliko pripravljenih; Tončka se je kar tresla, tako se je smejala.

»Še pridi,« je vabila Julka Mirka.

»Bom, Julka!« Obrnil se je do Tončke, jo nagajivo vščipnil in stopil čez prag.

Obe sta ju spremljali z očmi, dokler nista onadva z lahnim napevom na ustnicah zatonila med hišami. Njune misli so romale z njima.

•

Drugo jutro je že na vse zgodaj stala Mana pred Mihevko in ji z vso ihto dopovedovala. Mahala je z rokami, kot bi se borila z vsem Bregom.

»Šmihelsko žegnanje je bilo pa tako, da se nas Bog usmili.« Vedela je, kar se je zgodilo po treh farah naokoli. »Stepili so se, ti banovci krajnjski. Dva so v bolnišnico peljali, eden bo menda kar doma počakal smrti.« Po dolgih ovinkih je prišla na domačo vas.

»Že veš?« Pomenljivo je pogledala proti štepcu. »Včeraj so vse popoldne noreli,« je čisto na tiho začela. »Prava svatba! Kajpak, ko pa starega ni bilo doma. Plesali so, da so hoteli pód vdreti.«

»Beži no, kdo je pa vasoval,« je zahtegnila Mihevka. »Saj ni bilo nič čuti.«

»I, kdo? Študenta! Pravijo, da se imajo prav radi z Julko in Tončko.«

»Za svet križ božji, menda ne!« je poprijemala.

»Res, res! Če ni bilo, tak naj enkrat več ne jem.«

Ali je vedela, kakor bi sto ušes razpeljevala po vasi od okna do okna.

»Pa s študenti!« se je razburjala. »Ogiblji se jih kakor smrti,« so včasih rekli moja rajnka mati. Bog jim daj nebesa. Lepo so me učili.« Mana si je obrisala debelo solzo, ki ji je silila iz očesa.

»Študentje vse znajo, vseh hudobij so polni. Malokateri je kaj prida. S črnimi bukvami hodijo okoli, točo delajo, dež in vihar. Vseh nesreč so krivi; zagovorijo te, da ne boš nikoli več hodil. Misliš, da sta ta dva kaj boljša? Klatita se okoli, delo jima ne diši. Kajpak, pa za dekleti letata,« je sekala in sikala z jezikom, kot bi se ji sam strup cedil iz ust.

»E, sta tička,« se je razvnela. »Oni dan sem šla z njive, pa ju dobim pod tepko.

V bukve sta buljila, pa jima pravim: »Ali bosta kaj kmalu gospoda?« »Saj sva že, tetka, pa še kakšna,« je bevsknil oni, ki ima tako zavite lase kot koštrun. Oba sta se režala, kakor pečena kozla. »Le brž pojdite, da vas toča ne ujame; prav zdajle jo delava.« »Ti hudoba ti,« sem rekla. »Morda res.«

»Veš, da sem komaj prišla do štepcovega kozolca, pa se je usulo. Taka toča je padala, da me je bilo kar groza. Pa reci, človek božji, če nimata same peklenščke za družčino.«

»Saj letos ni bilo pri nas toče,« je začuden oponesla Miheva.

»Kaj da ne?« je bila huda Mana. »Imaš pa res majhno pamet. Se več ne domisliš onega dne, ko so se tako meglice podile od št. Vida. Saj sem vedela, da okoli št. Vida ni nič prida...«

»Pa ni bilo takrat toče,« je trdila Miheva. »Še dežja ne dosti več kot nič!«

»Nikar ne tantigovaj! Saj sem jo težkala. Res jih ni veliko padlo. Eno zrno sem pa videla. Kdo ga je drugi napravil, kot študenta?«

Gostolela je in se jezila; čisto nič se ji ni mudilo naprej.

»Zdaj se bo pa to shajalo skupaj,« je požugala štepcovim. »Staremu je treba povedati. Kaj misliš, da bo študent vzel Julko? Takole...« Potegnila je s palcem pod nosom. »Moja mati so dostikrat pravili: boj se študentov, ne veš kaj znajo! Vso faro bodo na slab glas spravile te zatepenke. Plesali so in godli na sam Bog ve kaj. Pa kako sta jima stregli! Tončka je bila ves čas v kleti; še tisti tolčanec bodo staremu spili. On je pa premehak. V strah bi ju vzel... Saj so tudi pretepoz same krive. Z enim se liže, z drugim se grize. Tako ti povem. — Sam Bog nas varuj — take punčare še zibljejo, preden je treba. Ej, jej, jej! S fanti norijo, namesto da bi hodile k nauku in molitveni uri. — Nikar nikjer praviti, sem samo tebi povedala. Drugi še nič ne vedo... No, pa naj bo tako,« se je pomirjeno poslovila.

Še precej hiš je morala oplesti. Vas ni tako majhna, dan pa tako presneto kratek. Na vso moč je udrihala po Tončki in Julki, ki jima ni nikoli drugače rekla kot brente. Ni bila huda nanji, tudi zamerili

se ji nista. Danes je vrsta tako nanesla, jutri bo pa na koga drugega. Menda se je bala, da bi ji jezik ne zastal in zarjavel.

*

Bleda mesečina se je razlivala skozi okno v zgornjo sobo, kjer sta ležala Cene in Mirko. Svetinovi so že vsi potihnili; pastir je zaprl hlevna vrata. Spat je šel. Pes se je cvileče pretegnil, podrsl po žici, zabrazdal med šumeče listje in legel. Popolna tihoča je objela vas.

Cene se je premetaval po postelji, Mirko pa z rokami pod glavo strmel v nizek strop in mislil. Kar naenkrat se je na glas zasmejal.

»Kaj pa noriš,« ga je ošvrknil Cene.

»Človek se mora smejati, ko vidi, kako so kmečka dekleta lahkomišelná. Saj si videl Julko! Vse je verjela kakor otrok. Ni čudno, da se tako hitro v mestu zgubijo. Saj gre za obljubami, kamor hočeš!«

»Kaj hočeš,« je skomizgnil Cene in se obrnil vznak. »Kdo je kriv! Menda tisti, ki zlorablajo zaupanje in poštenost.«

»Ko so pa tako neumne,« se je smejal Mirko.

»Ne neumne! Preproste pa dobre. Niso zlobne kakor...« Zadržal je besedo. Bi prehudo zadela. Kar privzdigovala ga je jeza.

»Le povej, Cene.« Mirko se je dvignil in oprl na komolec. »Vem, kaj misliš! Si ti kaj boljši? Si Tončki čisto resnico govoril, da je vsa neumna nate?«

Padel je nazaj, potegnil odejo do vratu in se klokotaje dušil v smehu.

»Kaj tebi mar! Nisem je vabil v mesto kakor ti Julko! Kdo bi nosil krivdo, če bi se zgubila; živa je zadosti. Resno in pametno pa gotovo ne misliš, te preveč poznam.«

»Resno? Si neumen?« Napel je ustnice in zaničljivo prsnil predse. »Še stopiti ne zna po tlaku, bunka!« »Kaj ti Cene morda že nevesto zbiraš? Fantek, zgodaj si začel. Malo zgodaj je v peti?«

»Nikar ne misli, da sem se navezal na Tončko, čeprav jo že dolgo poznam. Rečem pa ti, da Tončka odvaga vsa mestna dekleta. Če je pa vesela in živahna... Moj Bog, saj je vendar mlada! Stari ljudje pa precej vidijo, v svojo mladost se pa ne ozro...«

»Ha, ha,« se je zarežal Mirko. »Zaljubljen si!«

»Bedak! Obrnil se je in umolknil. Bil je užaljen. Stresnil se je, ko je premislil. Res preveč je povedal. Videl je pred seboj Tončko. Zdelo se mu je, da ga zvesto posluša. Za vsako besedo mu je hvaležna. Saj bi jo zmeraj opravičeval. Ni mogel zaspati, samo nanjo je mislil, ko je Mirko že globoko sopel.

V Julki se je razvilo novo življenje. Hrepenenje se ji je vzbudilo v duši, nove nade so ji zagorele v srcu. Bila je spet mladostno vihrava. Mirko ji je prižgal svetlo lučko. Še nagelj na oknu je začutil njeno veselje. Pognal je krvavo rdeč cvet in ga spustil po zidu. Hladne jesenske sape so ga majale. Julka ga je nekega dne utrjala in si ga zataknila v gumbnico na jopico. Dehtel je po sobi, kakor so opojno dehte njene misli. Še, ko je šla po vodo na vas, ga ni odložila; morda se ji je kdo smejal. Dekle v belem predpasniku, v rdeči jopici, škaf ob boku in nagelj na prsih. Ni marala za smeh, ni je zadel žaljivka. Ozirala se je za Mirkom, mislila je nanj. Tako lepo ji je pravil, vsako besedo je preudarila, v vsaki je našla ljubezen. Kaj je ni vabil v mesto? Tam se veliko zaslužil. Lepa bo hodila, pa se ne bo nihče smejal. Doto si bo napravila; kdo bi od doma čakal! Saj nimajo Bog ve kaj! Potlej, eh, kaj bi skrivala. Še Mirko si ne upa izreči, kar čuti. Vzela bi se. Saj se imava rada! O, lahko so druga dekleta nevoščljiva. Pa se naj še katera postavlja s študentom. Naj jo pikajo.

V teh cvetočih sanjah je bil Tine daleč, da se ga je komaj dotaknil njen spomin. Kaj Tine? Njegovo sliko je zakrila temna senca. Dogodek one noči je zaničevala. Če bi zdajle prišel, bi ga zavrnila: Si že pozabil, kaj si storil Matevžu? Bojim se te!

Zvečer je prišel Mirko. Julka ni vedela, kam bi se dejala. Tako ji je bilo hudo. Po hiši je bilo vse v smeteh. Po klopeh tudi vse razmetano in nastavljeno, da ni imel kam sesti. Kar sam se je prislonil k šivalnemu stroju.

»Bi zlikala tole obleko za nedeljo? Saj bi jo tudi Svetinova Pavla, pa ti bolj znaš!«

»O, kaj vprašuješ! Rada, zakaj pa ne! Kar zmeraj k meni prinesi. Toliko časa si bom že vzela.«

Mirko se je hudomušno smejal njeni zadregi.

»Vsak večer do polnoči šivam! Toliko dela imam, da še po hiši ne pospravim,« se je vendar opogumila opravičiti se.

»Bom pa kaj v vas prišel.« Vzel je v roko blago, ga gladil in ogledoval.

»Saj res lahko prideš.« Iz glasu je vela bojazen. Ko bi ne bili oče taki, si je mislila. Bala se je zase, še bolj pa za Mirka.

»Kako ti je všeč pri nas?« je zasukala pogovor.

»Čudovito, kaj takega se ne vidi vsak dan! Saj pravim: vsak kraj ima svojo lepoto. Samo oči je treba odpreti. Zrak voljan, ti griči in doline ti kar zavalove pred očmi. Ljudje so pa tudi dobri kot malo kje... Veš kaj, Julka?« Roko je položil na njeno, da je kar zadržala. »V nedeljo bom šel v šmihel k deseti maši! Bi ti šla?« Izrekel je tiho, da je komaj slišala.

»Bom,« je dejala boječe in se ozrla proti vratom. »Za gotovo,« je popravila in pognala stroj.

V nedeljo ga ni dolgo čakala. Pri kapelici nad Bregom sta se dobila, kakor sta se zmenila. Tako ji je bilo sladko in prijetno, ko ga je čakala, da si je po tišem zapela. Mirko je prižvižgal. In potlej sta šla brez besed, vsako misel sta si brala v očeh. Sta bolj po stezah zavijala, da ne bi kakšnega domačina srečala. Tako bi sakljal okoli, da bi jo hotel požreti. Ves pot ji je Mirko obljubljal zvestobo in ljubezen; povest o velikem mestu je bila tako vabljiva in lepa, da je Julki obraz žarel od sreče. Tako trdno mu je verjela, da bi za vsako besedo zastavila življenje.

Začudila se je, ko sta se spustila po Prédalih, da je tako kratek pot ob Mirku. Vse življenje bo pri njem ena sama pesem.

Pred njima se je raztegnila valovita dolina; v globoki soteski je šumela Krka. Zdrknila sta po razdrapani stezi. Od vode razjedeni jarki so se zvijali med skalovjem.

Pod cesto sta prešla gručo ljudi; nihče se ni ozrl v Julko. Kar prav ji je bilo, da je ni nihče poznal. Dvignila je pogled. Nad oči je nastavila dlan in se ozrla v daljavo.

Na obraz ji je legla senca, srce ji je začelo burno utripati.

»Zastajaš,« je dejal Mirko, ne da bi opazil spremembo na njenem obrazu.

»Kar tako gledam! Slabe oči imam, saj nobenega ne razločim na oni strani.«

Rahlo se ji je tresel glas. Lagala je. Dobro in natančno je poznala Matevža, ki se je vzpenjal po kolobarjastih klancih onstran mostu. Bil je sam; ni se oziral ne na desno ne na levo. Stopal je počasi, kot bi koga počakoval.

Julka se je hitro zbrala, stopila je vstric Mirka in se zapletla v razgovor. A ni se mogla znebiti misli na Matevža. Zakaj ga ni zavrгла s prešerno kretnjo in zaničljivim pogledom? Ne, ni ga mogla. Ni ga ljubila, niti sovražila, vez pa se je med njima trgala za zmeraj, to je čutila...

Pred cerkvijo bodo stali fantje. Tudi Matevž. Obtoževal jo bo z očmi, ne bo izgovoril besede. Oklenila se je Mirka, želela si je njegovega poguma in ponosa.

»Nič mu nisem dolžna,« je zrastle in z dvignjeno glavo šla z Mirkom skozi vas. Ni se motila. Pred na pol podrto hišo je

slonel med fanti tudi Matevž. Za hip je pogledala. Umaknila je oči. Začutila je pogled na sebi. Mislila je, da ga ne bo vzdržala. Stisnila je torbico k sebi, se vzravala, kljubovalno še enkrat ošinila Matevža in stopila v cerkev. Mirko je ostal med fanti, ona je pokleknila pred prve klopi, odprla knjižico in se zazrla v oltar. Ni brala, tudi moliti ni mogla. Bila je razburjena. Trudila se je, da bi bila zbrana, a uhajala je k Mirku, se prepirala z Matevžem in poslušala hudobne vaške jezike.

Minilo je. Ljudje okoli nje so se razmikali in odhajali, tudi Julka se je pokrižala.

Pred cerkvijo se je ustavil pred njo Matevž. Mirka ni bilo nikjer. Najbrž še v cerkvi ni bil, je dvomila. Zakaj pusti, da jo Matevž ogovarja? Saj je samo Mirkova.

»Si prišla?« se je obregnil ob njo. »Kje imaš pa onega?« jo je pičil.

»Kaj hočeš, Matevž? Pri miru me pusti, nič žalega ti nisem storila!«

»Nič žalega? Le lepo se delaj!« jo je pisano pogledal. »Z onim študentom se vlačiš, pred očetom pa tajiš kot gad noge.«

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Gospodinje se pogovarjajo

Res, da bi imela na vse dosedanje pogovore marsikaj odgovoriti, vendar me je zadnje pismo naše tovarišice, ki kljub mnogim težavam, ki jih je v osmih letih morala prestati, najbolj pretreslo. Zato bom nji najprej odgovorila.

Vsaka izmed nas na poročni dan prav gotovo ni mislila toliko na križe in težave, ki jo čakajo, pač pa ji je bilo mirno družinsko življenje najbolj pri srcu. Tudi Vi, draga tovarišica in sotrpinka, ste šli z enakimi mislimi svojemu novemu življenju naproti. V svojem pismu omenjate samo težke bolezni, ki so zadele Vašo družino, o vsem drugem pa molčite, četudi si vse drugo vsaka izmed nas sama lahko predstavljala. Prav gotovo niste bili kar takoj pripravljeni na samaritanska dela, ki so prišla sama po sebi. Samo v enem stavku poveste, da je najstarejši sinček shodil šele s tretjim letom. Toda v tem stavku so tudi vsi težki dnevi in noči prvega, drugega

in tretjega leta; vsi trudi in poskusi: morebiti bo pa le stopil na šibke nožice; vsa pota okoli zdravnikov; vse številne kopeli, vse masaže, vsa zdravila in vsi predpisi izkušenih sosed in seveda tudi tašče. In ko so ta težka leta minila, vse tisto veselje in poplačana vztrajnost s prvim njegovim samostojnim korakom! Toda skrbi med tem časom niso odnehale. Skrb in trud z drugo nosečnostjo in porod ter delo z dojenčkom, ko je še prvi fantek nujno potreboval Vaše pomoči. Vse se je zgrnilo nekega dne v obupen krik groze, ko so pripeljali domov ponesrečenega moža. Vaša nega je tudi njemu pomagala preko najhujših dni, da se je pozdravil in zopet pričel z delom. Seveda so med to nego potekali meseci in je tašča po nesreči tudi še pomnožila Vaše skrbi. Tudi njej ste posvetili vso skrb;

Poravnajte zaostalo naročnino!

medtem pa najbrž donosili svoje tretje dete. O drugem in tretjem otroku omenite, da sta zbolela na škrlatici. Kako ste se morali dolge tedne, ločeno od druge družine, posvetiti in žrtvovati za ta dva, da ste ju rešili. Kmalu potem pa je umrla tašča. — Tako nekako sem si predstavila vse Vaše križe v teku osmih let in sem prav živo čutila z Vami, kako ste si vsak dan porazdelili vse ure in minute za delo in zopet delo.

Najbrž pa Vam ni bila nobena dotedanja stiska tako bridka kot ta, da niste donesli svojega četrtega sadu. Da to ni bilo opravljeno kar z nekaj besedami, ki ste jih napisali, ve vsaka mati. Koliko tihih telesnih in dušnih bolečin je bilo s tem v zvezi, veste le sami.

Tako, draga moja trpinka, sem jaz razumela Vaše križe in težave, ki ste jih s tako skupimi besedami vrgli na papir, da opomnite naše gospodinje, ki se zbiramo ob naši Vigredi k razgovorom, da so za vsako družinsko mater poleg kuhinje, priprave obleke in vzgoje otrok najhujši dnevi ob boleznih družinskih članov, ko se mora mati vsa žrtvovati. Zahvaljujem se Vam za to opozorilo, ki Vas nam je pokazalo kot pravo slovensko mater, ki ne klone, četudi mora podpirati včasih vse štiri vogel svojega doma. Nič niste omenili, vendar iz Vaših kratkih besed razvidim, da niste nikjer drugje iskali pomoči kot tam, kjer ste jo tudi našli: pri Bogu in nebeški Materi. Za ta Vaš zgled bodite tisočkrat zahvaljeni! Marjanica Ocepek, B. p. R.

Naši razgledi

Elektrika v hiši. Povsod, v mestu in na deželi opazamo, da se elektrika prav močno uveljavlja. Ni samo govorica, ampak resnica, da smo v stoletju elektrike. Prav v resnici pa moremo svoj dom povsem z elektriko izoblikovati.

Seveda se to najlaže zgodi v mestu. Električne centrale, ki so tu že zaradi razsvetljave, razvijajo električni tok po vsem mestu, tudi v najbolj oddaljena predmestja. Pa tudi v krajih, ki nimajo električnih naprav, se prebivalci lahko oskrbe z električnimi akumulatorji, t. j. zbiralci. Seveda je to nekoliko drago, vendar je uporaba elektrike tako koristna, da te izdatke kmalu izravna. V teh napravah se električna moč zbira in hrani ter ob potrebi uporablja. Ko je tok izrabljen, se akumulatorji znova napolnijo. Vendar je zdaj že preko vsega podeželja razširjena električna napeljava, da se je lahko poslužujejo tudi zunanja naselja.

Najprej so bile finejše lastnosti elektrike, ki so se postavile v človekovo službo. Predvsem je bila to njena brzina. Šele pozneje so spoznali njene mogočne sile, ki so jih pričeli uporabljati za najtežja dela. Nedopovedljiva brzina je usposobila elektriko za poročevalsko službo in kot taka se je najprej vselila v hiše. Danes že vsakdo pozna droben gumb, na katerega ob vratih pritisne, da se oglasi zvonec in oznani

njegov prihod. Še bolj znan pa je telefon v hiši in tudi v javnosti, ki odvaža naša poročila v trenutku v oddaljene kraje.

Toda šele z iznajdbo žarnice si je elektrika osvojila naše domove. Lepa, žarka svetloba je premagala vse vrste razsvetljave, ki so temeljile na gorenju, n. pr. petrolej, plin i. dr. Ta način razsvetljave je bil nesnažen in je razvijal razne pline, ki so kvarili zrak, dočim je električna razsvetljava brez vsega tega in nudi samo to, kar želimo: luč.

Pa ne samo čista in snažna je električna razsvetljava, ampak tudi zdrava in priročna. Samo pritisniti ali zavrteti je treba v stikalu, pa se razlije jasna svetloba po prostoru. Večkrat pa niti to ni treba; ko odpremo vežna vrata, se tudi istčasno prižge luč v veži.

Kako važna pa je tudi uporaba elektrike za ogrevanje in kuhanje! Ko se pretaka električni tok po žicah, se le-te razgrejejo, razžare. Da žica ne zgori, je obdana z brez-zračno žarnico, t. j. s stekleno posodico v obliki hruške. Tako žica nudi svetlobo, ne da bi zgorela. Da pa lahko uporabljamo toploto, napeljemo tok v tako snov, kjer ne sveti, ampak samo greje. To so električne plošče na kuhalnikih ali ogrevalnih pečicah. Kuhalniki in ogrevalniki so že zdaj do take popolnosti izdelani, da jih za razno porabo lahko samo izbiramo.

Zlasti aparati za kuhanje so za mestna pa tudi podeželska gospodinjstva, ki so opremljena z elektriko, močno priporočljivi.

Skoraj v vsakem gospodinjstvu imamo že električni likalnik. Kar je najodličnejše pri tem, je enakomerna temperatura, da likarici nikoli ni treba prenehati z likanjem.

Največji napredek elektrotehnike pa je bil dosežen z uporabo elektrike za pogon strojev. Naša cestna električna železnica je najstarejši primer za to. Pri tem pogonu je motor najvažnejši. Ta sestoji iz dveh delov: mirnega in gibljivega. Ko pride električni tok v mirni del, se gibljivi del (anker) z vso močjo zaobrne in prisili vsakršni stroj, ki je z njim v zvezi, v pogon. Tako imamo: šivalne stroje, centrifuge, pinnje, mlin za kavo i. dr. na električni pogon.

Motorji so zelo v rabi tudi pri kmetijskih strojih, ki jih vsi poznamo. Uporabljajo jih zlasti tudi pri dvigalih iz nadstropja v nadstropje in v velikih hotelskih obratih iz kuhinje v obednice in podobno.

S pocenitvijo električnega toka bo uporaba električnih aparatov dostopna širokim plastem ljudstva.

*

Redek primer pridnosti. V Vigredi številka 3., stran 58, v rubriki Naši razgledi je na kratko opisan res redek primer pridnosti in močne volje mladega dekleta. Vljudno prosim p. n. uredništvo, da mi blagovoli sporočiti pismo (proti povrnitvi stroškov) naslov onega dekleta. Tajnost zajamčena, če prizadeta to želi.

U. Z. v Lj.

Zapeka

Milica Sivec — (Nadaljevanje)

Posledice zapeke so različne. Prvi znak so občutek polnosti, napenjanje, vetrovnost, pomanjkanje teka, nervoznost, glavobol, omotica, slaba volja in čemernost. Znaki nenadne zapeke pa so slabost, bljuvanje, zastoj vetrov in kolike. Oni naznanjajo težko bolezen, n. pr. zaprtje črevesa, ki potrebuje takojšnje zdravniške pomoči.

Zaradi razkrajjanja odpadkov v širokem črevesu se tvorijo strupeni plini in strupene snovi, ki prihajajo v kri in z njo po vsem telesu. V slučaju živahnega krvnega obtoka in zdravih ledvic se ti strupi izločijo potem seča, če je pa krvni obtok slab in so ledvice bolne, ostajajo strupi v telesu in povzročajo mnogo škode. Mnogo strupenih plinov in snovi se tvori iz lahko prebavne hrane, posebno iz mesa in jajc. Živalske beljakovine pomnožujejo količino gnilobnih snovi v širokem črevesu, posebno če jih podpira kronična lenivost črevesja. Tudi gnilobne snovi deloma prehajajo v kri in vplivajo strupeno. Če se tvorijo v velikih količinah, kakor n. pr. pri kronični zapeki, slabem krvnem obtoku in bolnih ledvicah, postanejo nevarne. Zastrupljenja s sečem (uremia) pri težko bolnih obistih je krivo edino nakopičenje teh gnilobnih strupov. Gnilobni strupi, ki prehajajo v kri, strupeno vplivajo na srčno mišico.

Prenapolnjeno široko črevo pritiska na

prepono, ovira delovanje srca in večkrat povzroča hude bolečine.

Tudi vnetje slepega črevesa je lahko posledica zapeke. Že večkrat so našli v njem kakor kamen trdo blato v velikosti črešnjevih koščic, ki je bilo prepolno škodljivih bakterij. Da je kronična zapeka večkrat vzrok zlate žile, je splošno znano.

Zdravljenje kronične zapeke ni lahko. Predvsem je treba odstraniti njen pravi vzrok. Pogosto se mora bolnik podvreči dolgotrajnemu zdravljenju in spremeniti ves način svojega življenja. Redno življenje je prvi porok zdravja.

Če je zapeka posledica nepravilne prehrane, je treba ugotoviti, katero obremenilno hrano naj uživa bolnik, da bo delovalo njegovo črevesje, tako da se bo izpraznjevalo vsak dan po enkrat. Dieta se ravna po občutljivosti črevesja. Posebne pozornosti je treba pri določevanju hrane za bolnike z organsko živčno boleznijo. Njihova hrana mora biti izbrana tako, da zadostno obremenjuje črevesje, a ga ne draži. Odpasti morajo predvsem vse ostre začimbe, vsaka pikantna, pa tudi prerobata rastlinska hrana! Za dražljaje preveč občutljivo črevesje, ki se rado krčevito stiska in zadržuje blato v premikanju, se mora pomiriti. Potrebuje fino sesekljano zelenjadno hrano, ki ne vsebuje grobih

lupin in lesnih vlakenc, ima pa zadostno količino odpadkov. Uživa naj se jo v kaš-nati obliki in mešano s sadjem. Uporablja naj se obilo masla, smetane in sladkorja. Opuščati jo je treba polagoma, da se zo-pet ne pojavi zapeka. Črevesne krče zdra-vimo z zdravili, pomirjevalno vplivajo tudi topli obkladki.

Za dražljaje malo občutljivo in leno črevesje določimo hrano, ki vsebuje tem več dražljivih snovi, čim večja je črevesna lenoba. Čim več surovih snovi vsebuje hra-na, tem bolj dražilno vpliva na črevesno živčevje.

Pogosto moramo zdraviti zapeko ne le z dieto, temveč tudi z zdravili in s čistil-nimi sredstvi. Če leži blato visoko v širo-kem črevesu, pride v poštev dieta, če se pa nahaja nizko v širokem črevesu, ga skuš-amo odpraviti s klistirom.

Čistilnih sredstev je obilo, uporabljati pa jih smemo le redko, ker odvajalna olja in čaji sicer dražijo črevesje, a večkrat vodijo k vnetju in potem le poslabšajo bolezen in pomnožujejo njegovo šibkost. Pri prepo-gosti uporabi čistil črevesje otopi za dra-žilne vplive. Odvajalna sredstva izpraznijo črevesje in odpravijo zapeko le začasno, za stalno jo moremo odpraviti z dieto, ki zopet uredi pravilno delovanje črevesja.

Mila čistilna sredstva so: z mlečnim sladkorjem oslajena voda, janežev prah, parafinsko olje, rabarbara i. dr. Lahka odvajalna sredstva jemljemo vsak dan ob isti uri in v isti količini, da s tem navadimo črevesje na točen red. Krepkejša odvajalna sredstva so ricinovo olje, grenka sol i. dr.

Dr. Weiss priporoča sledeči recept: V toplo kavino skodelico deni jedilno žlico lanenega semena in toliko vrele vode, da je seme pokrito. Skodelico dobro pokrij, da se seme zmehča. Po desetih minutah ga lahko uporabiš. V svrhu boljšega uspe-ha in dobrega okusa mu je dobro primešati jabolčno ali češpljevo čežano. Vse to pojej in dobro prežveči zvečer, preden greš spat.

Popolnoma naravno deluje sledeči re-cept: pol kg suhih smojev, pol kg suhih češpelj in 30 dkg senesovih listov sesek-ljaj, stlači v obliko klobase in uporabi vsak večer preden greš spat po en grižljaj.

Poleg diete je zelo važen točen red v izpraznjevanju črevesja. Pregovor: »Stara

navada je železna srajca«, naj pride do veljave tudi tukaj. Če opravljamo svojo potrebo ob stalno določeni uri, — najboljše takoj zjutraj, ko vstanemo, da imamo po-tem mir, — se črevesje navadi na ta red in deluje redno, kakor ura, če je redno tudi naše življenje in če v naši prehrani ni velikih izprememb. V slučaju, da bi ob določenem času ne občutili običajnih draž-ljajev, svoje navade ne smemo opustiti, temveč skušajmo prisiliti črevesje, da iz-vrši svojo dolžnost.

Kdor zadržuje izpraznjevanje črevesja, bodisi iz boječnosti in sramežljivosti, kakor se pogosto dogaja pri mladih dekletih, ali pa zaradi pomanjkanja časa, greši proti svojemu zdravju.

Izpraznjevanje se izvrši najlaže, če je naša drža taka, kakršna bi bila, če bi opravljali svojo potrebo na prostem, ko trebušni pritisk, ki podpira izpraznjevanje, pride do veljave. Pri straniščih z visokim sedežem si pomagamo s tem, da postavimo k straniščni školjki primerno visok stol-ček ali pručko, na katero stopamo.

Če leži blato zapečeno nizko v širokem črevesu, si pomagamo s klistiri. Blato omehčamo in pospešimo njegovo odstra-nitev s tem, da vbizgamo v široko črevo nekoliko vode. Klistiri so lahko mlačni in mrzli. Mlačni klistiri se navadno jemljejo z irigatorjem, vsebujejo več vode in imajo namen izpirati črevesje. Večje količine vode črevesje razširjajo in zato niso pri-poročljive, ker slabijo moč črevesnih mišic. Mrzli klistiri vsebujejo le malo vode, ki lahko ostane dalje časa v črevesju in ima-jo namen, dražiti kronično leno črevesno živčevje. Vbizgamo jih z angleško klistir-no brizgalnico.

Topli klistiri vsebujejo poleg čiste vode lahko tudi kamilčni čaj, milnico, olja, n. pr. sezamovo, ki ga pred uporabo segrejemo do 36° C, in glicerin. Klistiri, ki naj osta-nejo dalje časa v črevesju, naj bodo majh-ni. Jemljemo jih navadno zvečer, preden gremo spat.

Za mrzle klistire uporabljamo po dr. Maltenu čisto mrzlo vodo brez vsakega dodatka. Mrzle klistire je dobro jemati: prvega zjutraj še preden se umijemo in oblečemo, drugega takoj po prvem izpraz-njenju črevesa. Damo ga v prazno črevo, kjer naj ostane čez dan, da ga črevesje

polagoma posrka. Tretji klistir vzamemo zvečer, ko gremo spat, da deluje čez noč. Ko dosežemo trajno vsakodnevno izpraznjenje črevesja, klistire polagoma opustimo.

Dieto in klistire podpirajo kopeli, telesno delo, gibanje na prostem zraku, šport, telovadba in masaža trebuha.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Naša posvetovalnica

K dosedanjim vprašanjem so dospeli sledeči odgovori:

Madež tintnega svinčnika. Barvilo moramo spremeniti v tako spojino, ki je nebarvana in topna. — Z milom se barva tintnega svinčnika kemično ne veže, zato z drgnjenjem samo poškodujete blago, da vam končno res preostane le še to, da izrežete obarvano mesto in zašijete luknjo z drugim blagom.

Navajam primeren recept: Če je madež tintnega svinčnika na belem blagu, ga odstranimo tako, da si napravimo mešanico iz pol kavine žličke solne kisline in 3 jedilnih žlic gorilnega špirta. S to tekočino omočimo belo krpico in z njo drgnemo po madežu. Nato moramo dotično mesto dobro izmiti z mnogo mlačne vode.

Če je madež tintnega svinčnika na svilenem blagu, omočimo madež s citronovim sokom in ga drgnemo z belo krpico. Tudi tu je treba končno dobro izprati obarvano mesto z vodo. — V mnogih primerih izginejo madeži tintnega svinčnika že z navadnim izmivanjem s čistim alkoholom.

B. N.

Razbiti kipec. Marmornato ploščo boste lahko dobro zakitali po sledečem navodilu: a) zmešate 4 dele krede (Schlämmkreide) in 1 del vodnega stekla ali b) 1 del krede in 19 delov kaolina. Prah se pred uporabo zmeša z vodnim steklom (spec. teža 1,34) v redko testo.

Razbiti marmornati kosi se pred premazom nekoliko ugrejejo. Po zakitanju z eno izmed prej navedenih mešanic razbite dele močno stisnemo in vse skupaj močno prevežemo z vrstico. Nato pustimo približno 12 ur na miru, da se kit osuši. B. N.

Uporaba zgoščenega mleka. Tekoča oblika, ki jo navadno nazivamo »kondenzirano mleko«, je naravno mleko, ki mu je bila z izparivanjem delno odvzeta voda in dodan pravi sladkor. Po analizi izdelka, ki so ga dobili upravičenci v Ljubljani, je sestava sledeča: celokupne suhe mlečne snovi

z mastjo vred je 32,6 odst., od tega je masti 8,5 odst., dodanega sladkorja pa 40,3 odst. Če primerjamo te številke z analitskimi podatki za povprečno polnomastno sveže mleko, ki vsebuje celokupne suhe mlečne snovi z mastjo vred 12 odst., masti 3,2 odst., se pokaže, da ima zgoščeno mleko 2,7 krat več suhe snovi in da je tudi 2,7 krat bolj mastno kot naravno mleko. Poleg naravnega mlečnega sladkorja pa ima približno 40 odst. dodanega sladkorja.

V nerazredčeni obliki je kondenzirano mleko slaščica; uporabljamo pa ga običajno razredčene za pripravo bele kave ali mlečnih jedi.

Za pripravo kave z mlekom mešamo kondenzirano mleko v razmerju 1 : 2, tako da dobimo praktično iz enega utežnega dela kondenziranega mleka 3 dele mleka za pripravo kave. Še vedno dobro mleko pa dobimo, če mešamo 1 del s tremi deli vode. Za pripravo jedi uporabljamo še bolj razredčene mešanice.

Kondenzirano mleko razredčujemo vedno tako, da najprej zavremo odgovarjajoči del vode, nato pa dodamo v predpisanem razmerju kondenzirano mleko, dobro premešamo in pustimo kratek čas zavreti. Tako pripravljeno mleko bo napravilo lepo smetano. Naprej pa postopamo kot z običajnim zavretim naravnim mlekom. Dodamo ga v potrebni količini črni kavi, morebitni ostanek lahko shranimo za naslednji dan, ko ga pred uporabo zopet zavremo.

To zgoščeno mleko ima še to prednost, da kavi ali jedem ni treba dodajati sladkorja, kajti mleko je pri mešanem razmerju 1 : 2 samo na sebi že dovolj sladko.

Opozoril bi pa rad vse gospodinjke, ki so dobile kondenzirano mleko, da ga kmalu uporabijo, ker ni dolgo obstojno.

B. N.

Obstojnost vprašenega mleka v dozah. Če imate mlečni prah v dozah, se vam najmanj eno leto ne bo pokvarilo, če ga hra-

nite pri sobni temperaturi. Pri višji temperaturi je obstojnost manjša. Važna je vlaga, ki jo ima prah in okolica. Mast postane žarka ali pa dobi lojast okus zaradi oksidacije masti. Pri sušenju se je mlečni sladkor spremenil iz hidrata v anhidrid, ki pri dotiku z vlagom pritegne vodo. To vpliva na kazein, s čimer se zmanjša toplotnost mlečnega praška v vodi. B. N.

Razkuževanje stanovanja. V priobčenem članku v Vigredi ni navedenega nič takega, česar ne bi mogli sami napraviti v domačem stanovanju. Opisano delo si lahko poenostavite še tako, da uporabljate samo formalinovo raztopino. Ostalo delo z amonijakom pa opustite. Na koncu stanovanje dobro prezračite, vendar je ostrí duh formalina tako močan, da bo obleka še nekaj dni potem dišala po njem. Zato boste zračili še nekaj dni po razkuževanju.

Opozoril bi vas rad na zakonite predpise, po katerih opravlja razkuževanje uradni desinfektor (v Ljubljani uslužbenci mestnega fizikata, na deželi uslužbenci okrajnih glavarstev), če je bila ugotovljena nalezljiva bolezen (kolera, tifus, difterija, škrlatinka itd.). To razkuževanje se izvrši brezplačno za stranko. Če pa zahteva lastnik stanovanja razkužitev po boleznih, za katere razkužitev ni predpisana po zakonu, mora plačati sam vse stroške: potne in material. Sem spada n. pr. jetika.

V članku nisem omenil razkuževanja s cianovodikom, ki je zelo hud strup. To razkuževanje smejo opravljati le organi mestnih županstev ali okrajnih glavarstev in po zakonu pooblašteni zavodi. Ta razkuževanja se opravijo na stroške strank.

Končno pripominjam, da sem izbiral kemikalije, ko sem pisal dotični članek in so se tedaj še dobile. Verjetno sedaj več ne boste mogli kupiti teh kemikalij. Priporočil bi vam, da si vsaka gospodinja kupi stekleničico lizola, krezola, sanitola ali lizofoma, kar bo pač dobila, da bo lahko sama v primeru potrebe izvršila hitro razkuženje.

Ing. B. N.

Prošnja. Dotični, ki bi rada zvedela za slovensko pisateljico Marijo Brenčič, sve-

tujem, naj se obrne na njenega brata: Franc Brenčič, Posadka slov. domobrancev na Brezovici pri Ljubljani.

Marija P., V. 32.

Podrobnemu zanimanju in proučitvi pa priporočamo naslednja nova vprašanja:

Kako naj osnažim pleteno pohištvo, ki ga nameravam čez poletje zopet postaviti na verando? So to miza, klop z naslanjalom, stoli in stojalo za cvetice, vse iz rjavih šibic, da se prah še bolj pozna. Zalezal se je prav globoko med vitre, da ga ne dosežeta ne ščetka ne čopič. Ali se sme snažiti tudi z vodo in milom in kako se pri tem postopa? Za vsak nasvet bom zelo hvaležna.

Julka B., P. n. š.

Ali smeta stati asparagus in aspidistra na soncu? Lansko leto sta se mi od vsake vrste po eden uničila. Ker pa se niso pokvarili vsi, ki so bili enako na soncu, mislim, da morebiti le ni bilo sonce vzrok, sicer bi bili vsi usahnili; zato prosim za preizkušeno mnenje cenjenih bralk.

Tončka Kr., S. ž.

Kvas. Sedaj, ko je poraba važnih živil omejena, sem že večkrat slišala, da je uživanje kvasa redilno in se zato zelo priporoča. Nedavno pa sem brala v nekem časopisu kratko razpravo o porabi kvasa v kuhinji, v kateri se tudi poudarja velika hranilna vrednost kvasa. Kvas vsebuje veliko beljakovin in važne vitamine, ki so nam v teh časih kot nadomestilo v prehrani nujno potrebni. V članku se zelo priporoča uživanje svežega kvasa vsakomur. Ker močno vpliva tudi na izboljšanje krvi, se zlasti priporoča onim, ki so podvrženi revmatičnim obolenjem, išijas in raznim kožnim izpuščajem. — Pri neki znanki sem pa mimogrede slišala, da se z dodatkom kvasa da pripraviti okusen nadomestek, s katerim pomažemo, namesto z marmelado, kruhove rezine. Kaj natančnejšega pa o pripravi tega nadomestka nisem mogla zvedeti. Morebiti ima katera izmed naročnic že kaj skušenj o porabi kvasa v kuhinji. Prosim, naj to sporoči tudi nam drugim, za kar ji bomo vse prav hvaležne.

J. ž.

Erscheint monatlich — izhaja mesečno. — Preis - cena L 15.— — Herausgeber - izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra cesta 80. — Schriftleiter - urednik Zora Požnenl, Slomškova ulica 1. — Gedruckt von der Zadrúžna tiskarna in Laibach - Natisnila Zadrúžna tiskarna (Maks Blejec) v Ljubljani.